

DOI 10.36074/logos-20.09.2024.042

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ ІЗ СЕНСОРНОЮ АЛАЛІЄЮ

Бірченко Наталія Сергіївна¹

1. здобувачка (третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти)
кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди, УКРАЇНА

Анотація. У статті проаналізовано сутність, мету, дистанційного навчання, виділено його місце у системі корекційної роботи для дітей із сенсорною алалією. Освітлено основні переваги онлайн навчання і основні досягнення корекційних методів роботи із дітьми, які мають сенсорну алалію. Розкрито мету розширення системи дистанційної освіти та висвітлено корекційну роботу, яка має враховувати потреби дітей із сенсорною алалією. Проаналізовано стан онлайн освіти на сьогоднішній день в Україні. Висвітлено проблеми розвитку дитини із сенсорною алалією.

Постановка проблеми. Важливим для дітей із сенсорною алалією є надання їм своєчасної кваліфікованої логопедичної допомоги, тому що саме діти погано розуміють або взагалі не розуміють звернене мовлення.

Адже сенсорна алалія – це тяжке порушення мовлення, яке обумовлене ураженням мозкових структур зон кори лівої півкулі головного мозку та провідних шляхів, які відповідають за семантичну функцію (розуміння зверненого мовлення). Це призводить до порушення функціонування слухомовленнєвих аналізаторів та виникає розрив між сенсом та звуковою оболонкою слова. У статті також визначено теоретичні та практичні причини впровадження цифрових технологій у корекційну роботу. Розкрито всі можливі переваги використання інформаційних технологій у корекційній роботі із дітьми, у яких сенсорна алалія. Доведено на власній практиці, що у дітей більш продуктивніше розвиваються психічні процеси та функції: активізуються процеси мислення, розвивається пам'ять, увага, формується орієнтація в просторі, підвищується загальний інтерес до процесу пізнання нового саме при дистанційному навчанні. Діти починають орієнтуватися на мовлення однієї близької людини, таким чином поліпшується розуміння на

SECTION 16.
PÉDAGOGIE ET ÉDUCATION

побутовому рівні. Тенденції впровадження цифрових технологій у корекційну роботу суттєво змінили відношення до онлайн навчання дітей, які мають труднощі із розумінням зверненого мовлення. Незаперечними перевагами дистанційного навчання, на думку вчених, «є його масовість, доступність, відкритість, інтерактивність, комфортність, оперативність, економічність тощо» (Яценко, Міщенко, 2020, с. 20). Доцільно відзначити, що впровадження цифрових технологій є одним із варіантів вирішення проблеми доступності корекційної роботи, що зумовлює актуальність тематики цієї статті.

Аналіз останніх досліджень. Вивчення джерел із проблеми дослідження засвідчує, що є необхідним з'ясування можливостей дистанційної освіти в Україні. Це було наголошено ще 2000 року, зокрема в «Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні», затвердженій Постановою МОН України 20 грудня. *Дистанційну освіту* тут визначено як форму навчання, механізм реалізації якої забезпечують відповідні технології дистанційного навчання. *Педагогічні технології дистанційного навчання* автори тлумачать як «технології опосередкованого активного спілкування з використанням телекомунікаційного зв'язку та методології індивідуальної роботи зі структурованим навчальним матеріалом, представленим в електронному вигляді» (Концепція, 2000). Так, визначено, що новітні цифрові технології створюють мобільність освітнього процесу та роблять його більш індивідуалізованим. Цифрові технології також пропонують багато нових можливостей, які роблять навчальний простір доступним та цікавим. Цифрова трансформація освітнього процесу, передбачає використання нових форматів та методів корекції, які формують, коригують, розвивають та підвищують швидкість сприйняття, розуміння та засвоєння інформації дитиною. Це підвищує не тільки якість корекції, а також забезпечує більш ефективну взаємодію всіх учасників корекційного процесу. Цифрові технології дозволяють створити віртуальне освітнє середовище, в якому формується ефективний корекційний простір, у якому розвиваються дитина. Акцентуючи увагу на дослідженнях науковців, необхідно зауважити, що досвід використання освітніх технологій необхідно переносити у дистанційне навчання дітей із сенсорною алалією, тому що ця галузь є малодослідженою.

Мета статті. Розкрити сутність впровадження цифрових технологій у практику логопеда. Висвітлити особливості впровадження цифрових технологій в корекційний процес з позиції практичних підходів. Показати ефективність дистанційного навчання при корекції сенсорної алалії.

Виклад основного матеріалу. Під дистанційною освітою розуміється комплекс освітніх послуг, що надаються широким верствам населення в країні та за її межами за допомогою спеціалізованого інформаційно-освітнього

простору. При цьому дистанційна освіта як комплекс освітніх послуг, що надаються дітям з особливими освітніми потребами, базуються на засобах обміну корекційнонавчальною інформацією на відстані. Ґрунтуючись на результатах досліджень із різних педагогічних джерел, для поліпшення процесу дистанційного навчання запроваджено кілька сучасних онлайн-інструментів. Використання цих інструментів вирішує корекційні, комунікаційні та дидактичні питання. Можливості використання цифрових технологій у практиці логопеда із дітьми, у яких сенсорна алалія, допомагає вирішувати важливі корекційні завдання та розширюють можливості корекційного впливу. Дистанційне середовище надає можливість для створення активного процесу та більш конструктивніше підходити до вирішення корекційних питань, які пов'язані із формуванням розуміння зверненого мовлення дитиною. Комунікаційні питання вирішуються зануренням у віртуальну реальність для співпраці батьків з логопедом та створення корекційного впливу логопеда на дитину. Батьки стають реальними учасниками корекційного процесу: вони теж навчаються методам та прийомам впливу на дитину із сенсорною алалією. Зворотній зв'язок та тісна комунікація підвищують ефективність всієї корекційної роботи. Доступність дидактичних матеріалів у зручному та цікавому форматі відповідає вирішенню дидактичних питань. Інноваційні технології представлені: інформаційно-комунікативними технологіями, що забезпечують наочність, доступність, варіативність і можливість швидкого створення навчального матеріалу, зручність об'єктивного контролю за корекцією та розвитком дітей, візуалізацію акустичних компонентів мовлення, розширення спектра невербальних завдань.

У дистанційному навчанні можна використовувати такі програмні забезпечення для спілкування з відкритим кодом: Skype, Zoom або GoogleMeet та логопеду, батькам, дитині знаходиться в режимі реального часу. Деякі платформи пропонують послуги спільного використання екрана разом із можливостями відеоконференцій. У Zoom забезпечується обмін аудіо, відео, презентаціями, чатом та екраном у режимі реального часу це дозволяє створити відео запис заняття для подальшого перегляду. У Skype для бізнесу, який входить в пакет Office 365, також є додаткові функції щодо організації відеотрансляцій та їх запису, показу відео, презентацій у режимі реального онлайн простору. Дистанційна форма навчання потребує наявності мультимедійного обладнання (комп'ютер, принтер, сканер, вебкамера та ін.) за допомогою яких буде підтримуватись зв'язок дитини з центром дистанційного навчання.

Організація освітнього процесу за допомогою запропонованих

SECTION 16.
PÉDAGOGIE ET ÉDUCATION

програмних забезпечень дозволяє здійснювати корекційну роботу, під час якої активізується сприйняття, увага, покращується запам'ятовування та формується розуміння зверненого мовлення дитиною. Упровадження цифрових технологій в єдності трьох її аспектів: корекційних, комунікаційних і дидактичних цілях дозволяє корегувати корекційну програму та ефективно сприяти формуванню розуміння мовлення дитини з урахуванням її індивідуальності та ступеню важкості порушення.

Узагальнення наявного теоретико-практичного досвіду використання цифрових технологій у корекційній роботі дозволяє окреслити наступні переваги такого використання:

- виступають інструментом модернізації всього корекційного процесу;
- доступні для корекції дітей з будь-якої точки світу, де є Інтернет;
- сприяють зменшенню комунікаційних бар'єрів між логопедом, батьками та дитиною;
- дають можливість дитині виконувати завдання в індивідуальному темпі;
- здатні до більш широкої мотивації батьків, що залучені у корекційний процес;
- активізують пізнавальну діяльність та інтелектуальну діяльність;
- дають можливість демонстрації дидактичного матеріалу більш зручним та цікавим способом.

Наведені переваги перетворюють комп'ютер корекційного педагога одночасно у джерело корисної інформації для корекції, навчання та розвитку, у наочний та ефективний мультимедійний засіб. Проте ефективність такого використання досягається лише за умови системного впровадження цифрових технологій в традиційні методики навчання як в системі спеціальної освіти, так і в індивідуальній логопедичній практиці. Власний логопедичний досвід свідчить, що використання цифрових технологій, зокрема, технології доповненої реальності, у роботі з дітьми з порушеннями розуміння зверненого мовлення свідчить на їх користь, оскільки на практиці було доведено, що у дітей, порівняно із традиційними методами корекційної роботи, більш ефективно проходить розвиток слухо-мовленнєвих процесів, що дає можливість вирішити головну проблему, яка пов'язана із розумінням зверненого мовлення дитиною. Також активізуються процеси мислення, розвивається пам'ять, увага, підвищується загальний інтерес до процесу пізнання нового тощо.

З тривалого досвіду дистанційної корекції, уміле використання цифрових освітніх технологій при роботі з дітьми, які мають порушення розуміння зверненого мовлення, порівняно із традиційною практикою логопедичної роботи, дозволяє отримати наступні ефекти (результати):

- порівняно коротші терміни досягнення відчутних логопедичних результатів;
- можливості реалізації методів і засобів логопедичного втручання (вправ, ігрових завдань), неможливих або ускладнених в традиційній логопедичній роботі без використання ІКТ;
- отримання більш високої мотивації у батьків до проведення корекційних занять;
- індивідуальний підхід до проведення логопедичних занять, урахуваючи ступінь важкості порушення та індивідуальність.

Навчально-корекційне втручання формує простір для розкриття можливостей, реалізації потреб дитини в активній діяльності, комунікації із логопедом, розширення обмежених можливостей, пов'язаних із труднощами розуміння зверненого мовлення за рахунок використання допоміжних спеціалізованих пристроїв. Цифрові технології відкривають можливості для вдосконалення корекційного процесу та підвищення рівня та якості сприйняття та розуміння зверненого мовлення дітей з алалією. Цифровізація робить корекційний процес більш мобільним, гнучким, персоналізованим та диференційованим, а також має значний вплив на спосіб організації корекції, на зміст логопедичного впливу на усіх учасників освітнього процесу.

Сенсорна алалія належить до найскладніших мовленнєвих порушень: *по-перше*, вона виникає внаслідок органічного ураження зон кори головного мозку, що призводить до порушення розуміння зверненого мовлення. Це значно ускладнює та спотворює діяльність засвоєння та використання мови дитиною; *по-друге*, сенсорна алалія – це системне порушення мовлення, що виявляється в недорозвитку усіх його сторін (фонетико-фонематичної, лексичної, граматичної, синтаксичної, семантичної), усіх його видів (експресивного та імпресивного) та форм (усного та писемного); *по-третє*, глибина порушення розуміння мовлення при сенсорній алалії є досить суттєвою, що проявляється у відсутності або значному недорозвитку власного мовлення. При сенсорній алалії мають місце мовні, мовленнєві та немовленнєві симптоми, між якими існують складні опосередковані співвідношення. Однак, у симптоматиці розладів при сенсорній алалії переважають порушення розуміння зверненого мовлення, які мають різні ступені тяжкості: від розуміння мовлення на побутовому рівні до повної нездатності розуміти звернене мовлення.

Висновки. Таким чином, впровадження цифрових технологій в корекційний процес є механізмом, що впливає на корекційно-розвивальне середовище, в якому відбувається корекція, і реалізує вирішення всіх проблем, які пов'язані із сенсорною алалією. Використання цифровізації

SECTION 16.
PÉDAGOGIE ET ÉDUCATION

підвищує ефективність та професійність комплексного втручання. Дозоване періодичне використання наявних на сьогодні цифрових програмних продуктів в значній мірі сприяє більш ефективному формуванню і розвитку у дітей не тільки мовленнєвих навичок, але і багатьох особистісних якостей та рис характеру, що, в свою чергу, закладає основу більш ефективного особистому розвитку, сприяючи більш дієвій соціалізації дітей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- [1] Концепція дистанційної освіти в Україні. (2019). <http://uiite.kpi.ua/2019/06/03/1598/>.
- [2] Лист МОН України № 1/9–609 від 2 листопада 2020 року. Щодо організації дистанційного навчання. <https://mon.gov.ua/ua/npa/shodo-organizaciyi-distancijnogo-navchannya>.
- [3] Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи. Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва: навч.-метод. посіб. /Упоряд.: Воротникова І.П., Чайковська Н.В. — К.: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 456 с.
- [4] Квітка Н. О. Сучасний інструментарій дистанційного навчання дітей з особливими освітніми потребами. Освіта осіб з особливими потребами: виклики воєнного часу. Матеріали VIII Міжнародного конгресу зі спеціальної педагогіки та психології, 2022. – 343 с.
- [5] Рібцун Ю. В. Понятійно-термінологічний словник. Логопедія. Логопсихологія: довідкове видання. – К.: ІСПП, 2022.
- [6] Коломоець Т.Г. Використання цифрових технологій у логопедичній роботі. <https://orcid.org/0000-0002-7321-0901>.